

Må dørene skiftes ut?

Trapperomsdør i jugendstil, Skovveien 39 A. Foto: Leif Anker 2009.

André Korsaksel

Eldre murgårder representerer store kulturhistoriske verdier. Mange er også brannfarlige. Det er imidlertid fullt mulig å sikre bevaringsverdier samtidig med at beboere kan sove trygt om natta.

I Oslo finnes det ca 3000 murbygninger bygget på 1800-tallet og litt ut på 1900-tallet med bærende tegl, trebjelkelag og takkonstruksjoner i tre. De aller fleste er oppført på Byantikvarens gule liste som bevaringsverdige. I omtrent halvparten av disse bygningene finner vi fortsatt bevart opprinnelige trapperomsdører. Dørene i hovedtrapperommet har ofte felter med trådglass øverst og trefyllinger i nederste felt. Det er også vanlig med trådglass i felt over og på siden av dørene. Dørene til kjøkkentrappa var opprinnelig trefyllingsdører uten glassfelt. I resten av murgårdene er det satt inn nyere klassifiserte branncellebegrensende dører (B30/EI30). Utskifting av dører og endring av dørfeltene medfører en endring som mange opplever som en uakseptabel forringelse av trapperommene, både estetisk og kulturhistorisk. Dette er også Byantikvarens holdning.

Mange murgårder er ikke godt nok sikret mot brann. Et av de svakeste punktene kan være dørfeltene mellom leiligheter og trapperom. Noe må gjøres. Men må dørene skiftes ut?

I løpet av 2001 var det mange store og dramatiske branner i eldre murgårder i Oslo, for eksempel i Fredensborgveien 41, Bøgata 30 og Sannergata 26. Her var Brann- og redningsetatens beredskapsinnsats helt avgjørende for at ikke flere personer omkom eller ble sterkt skadet. Året etter startet Brann- og redningsetaten prosjektet Brannsikker bygård. I år har det blitt vedtatt en lokal forskrift som gir Brann- og redningsetaten adgang til å føre tilsyn i eldre murgårder. Mange feil og mangler vil bli avdekket i årene som kommer. Det vil bli gitt en rekke pålegg om å rette opp branntekniske svakheter og mangler. Dårlig brannmotstand mellom leiligheter og trapperom vil sannsynligvis bli en gjenganger.

Byantikvaren blir ofte kontaktet når et sameie eller borettslag planlegger å bedre brann sikkerheten, ofte etter at Brann- og

redningsetaten har vært på besøk og påpekt svakheter med for eksempel dørene. Vi svarer noe sånt: «**Dørene kan sannsynligvis bevares - Ta kontakt med brannteknisk konsulent for å finne en god løsning.**» Det finnes sjelden ferdiglagde, billige og inngrepsløse løsninger på problemet.

Brannårsaker og -spredning

De vanligste brannårsakene er bar ild, påtenning, feil i elektrisk anlegg, feil bruk av elektrisk utstyr, levende lys og varme arbeider.

En brann sprer seg ofte fra ett vindu til vinduet over, fra leilighet til trapperom, i hulrom bak rupanel forbi bjelkelag, gjennom utette gjennomføringer i etasjeskillet eller leilighetsskillevegger i tre, fra brann i trapperom/portrom til leiligheter og loft og fra brann på utsiden inn gjennom vinduer.

Brannforebyggende tiltak

Viktigst er det at en brann ikke starter i det hele tatt. Ulike organisatoriske tiltak som låste portrom, ryddige kjellere, loft og trapperom, fornuftig plassering av søppel, oppgradert el-anlegg, forbud mot levende lys i kjeller og på loft, strenge krav til håndverkere under varme arbeider (sveisning, lodding, bruk av vinkelsliper, maling osv) og andre holdningsskapende tiltak kan redusere faren for brann betydelig.

Brannskadebegrensende tiltak

Det kan likevel begynne å brenne. Oppgradering av brannsikkerheten i eldre murgårder bør skje etter en samlet vurdering av forhold som har betydning for sikkerheten. Det skilles mellom bygningsmessige og tekniske tiltak. Bygningsmessige tiltak er forsterking av alle deler av konstruksjonen som har betydning for brannsikkerheten i en bygning: etasjeskiller, vegger, dører, vinduer, kjeller- og lofts dører, overflater osv. Tekniske tiltak er ulike alarm- og slokkesystemer.

Det vil ofte være ulike bygningsmessige og tekniske tiltak som sammen gir et akseptabelt brannsikkerhetsnivå i en eldre murgård.

Rømning

Fokus på brannsikkerhet og rømningsforhold i murgårdene er ikke noe nytt. I «Trappeloven» som gjaldt i Kristiania fra 1895 ble det bestemt at hus med rom for varig opphold over andre etasje skulle ha uhindret adgang til to trapper. Bare ca 30 % av

Dørpumpe
Alle detaljbilder André Korsaksel

Over: Nye glasslister overlysvinduer

Under: Nye anslagslister med røyktettlister

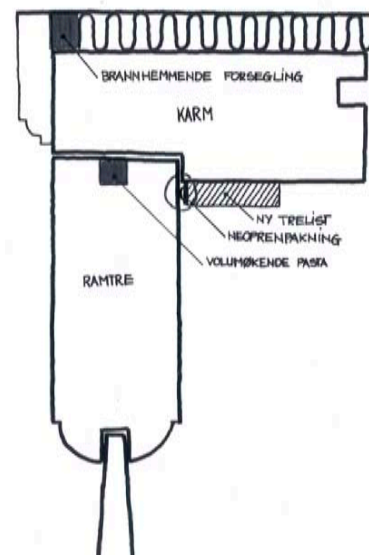

Til venstre:
Ny klassifisert dør i opprinnelig karm forringer trapperommet både estetisk og kulturhistorisk. Foto André Korsaksel, 2009

Til høyre:
Detalj som viser hvordan opprinnelig ramme og karm kan forbedres mht. brannmotstand og røyktetthet

BRANNSIKRING AV DØRER MOT TRAPPEROM

murgårdene har to eller flere uavhengige trapperom. I disse gårdene vil det sannsynligvis kun være mindre tekniske forbedringer, som for eksempel røyksetting, som vil være nødvendig for å sikre rømningsforholdene. For de resterende 70 % av murgårdene, som kun har tilgang på én rømningsvei, vil branntekniske svakheter være alvorlige i en rømnings- og slokkesituasjon.

Aktuelle kompenserte tiltak

Brannalarmanlegg anses av mange som det viktigste og mest kostnadseffektive brannsikringstiltaket i eldre murgårder. Tidlig varsling av beboere medfører rask rømning, tidlig varsling til Brann- og redningsetaten og en mulighet for at beboere kan slokke brannen i en tidlig fase. Ifølge Brann- og redningsetatens sluttrapport fra prosjektet Brannsikker bygård har ca 25 % av murgårdene alarmanlegg. Snaut 15 % har et heldekkende alarmanlegg, det vil si i både fellesområder og leiligheter.

Det har ikke vært vanlig å montere automatiske slokkeanlegg i eldre murgårder. Dette vil sannsynligvis bli mer aktuelt i årene som kommer. Et boligsprinkleranlegg vil kunne kompensere for andre branntekniske mangler, for eksempel trapperomdører

med for dårlig brannmotstand, og bør være et reelt alternativ når brannsikkerheten skal forbedres.

Brannluse innenfor opprinnelige dørfelt er en aktuell løsning i noen bygninger. Dørfeltene kan stå urørt mens brannskillet etableres i korridoren på innsiden. Dørene i slusen kan stå i åpen stilling på magneter som slipper dørene ved brannalarm.

Ny utvendig rømningsvei nummer to kan være aktuelt. Denne vil imidlertid ofte komme i konflikt med bevaringsinteresser:

Teknisk oppgradering av dørfeltene

Oppgradering av trapperomdører er ett av flere tiltak som vil være aktuelt. Det er mulig å forsterke trapperomdører og glassfelt slik at brannmotstanden nærmer seg klassifiserte dører (B30/EI30).

Det er mange måter å forsterke trapperomdører og glassfelt på. De vanligste er:

- oppretting av skjeve og slitte dører
- tetting av sprekker mellom karm og vegg
- tetningslister i døras anslag, eventuelt ny anslagslist

Plantegning som viser hvordan en brannsluse på innsiden av dørene kan etableres.

Nye glasslister (malt aluminium) og brannhemmende maling på speil, innvendig.

- ny dørterskel
- innfresing av ekspanderende masse i dørrammer
- erstatte eldre trådglass med nytt sterkere trådglass (6 mm)
- nye glasslister
- dørpumpe (åpen trapperomsdør har ved flere tilfeller vært årsak til alt for rask spredning av røyk og branngasser)
- brannhemmende maling på trespeil (innsiden)
- isolasjon og plater på innsiden av dørene (kommer ofte i konflikt med bevaringsinteresser ved at glassfeltet blir dekket til, men foretrekkes framfor utskifting)

Optimal sikkerhet med minimale inngrep

Kan vi få i pose og sekk? Finnes det nærmest inngrepsløse tiltak som samtidig hever sikkerheten opp på et akseptabelt nivå? I følge SINTEF Byggforsk (720.315 Brannteknisk utbedring av murgårder fra perioden 1870-1940) er vi ikke så langt unna for de murgårdene som har to uavhengige rømningsveier. Her vil det normalt ikke være nødvendig med omfattende sikringstiltak. Trapperomsdørene må imidlertid være røykette.

I murgårdene med kun én rømningstrapp er situasjonen i følge SINTEF Byggforsk en annen. Her kan svakheter i trappa og andre deler av bygningen raskt bli kritisk. Både bygningsmessige

og tekniske tiltak vil derfor ofte være aktuelt. Teknisk oppgradering av dørfeltene og nytt alarmanlegg kan være tilstrekkelig i noen tilfeller. I andre tilfeller vil det være nødvendig å installere et automatisk slokkeanlegg for å oppnå et akseptabelt sikkerhetsnivå. ■

Kilder:

720.315 Brannteknisk utbedring av murgårder fra perioden 1870-1940. SINTEF Byggforsk. 2007

734.503 Brannteknisk forbedring av gamle trefyllingsdører. SINTEF Byggforsk. 2007

Brannsikring - Trapperom i murhus. Riksantikvaren 2006

Prosjekt Brannsikker bygård – Sluttrapport. Oslo brann- og redningsetat. 2007

André Korsaksel (f. 1969), sivilingeniør bygg, antikvar med ansvar for teknisk bygningsvern hos Byantikvaren i Oslo